

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ТЕРЕЩУК ДІАНА ГРИГОРІВНА

УДК 378.147+811.111

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ІНШОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ
МОВЛЕННЄВИХ СИМУЛЯЦІЙ**

13.00.02 – теорія і методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

Дисертація є рукописом.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
МОРСЬКА Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри англійської
філології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бігич Оксана Борисівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
професор кафедри методики викладання іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мацнєва Оксана Анатоліївна,
Чернігівський державний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка, доцент кафедри педагогіки та
методики викладання іноземних мов.

Захист відбудеться 27 червня 2013 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.07 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано «24» травня 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор філологічних наук, доцент

Л. В. Кравець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Курс України на інтегрування в європейські інституції зумовлює необхідність спілкування в процесі культурно-професійної діяльності й ділової співпраці, що актуалізує потребу вдосконалення іншомовної комунікативної підготовки студентів. Це вимагає розроблення та реалізації новітніх й ефективних методик формування іншомовної комунікативної компетентності, одним із ключових компонентів якої є іншомовні комунікативні стратегії. Водночас підвищення вимог до фахівців філологічного профілю у зв'язку із зростанням потреби в комунікації на міжнародному рівні для професійного та міжкультурного співробітництва детермінує необхідність досягнення випускниками філологічних спеціальностей максимально високого рівня сформованості стратегічної компетентності, сутністю якої є здатність мовців до успішної реалізації комунікативних цілей у процесі іншомовного спілкування. Ці та інші вимоги рівня володіння іноземною мовою передбачені Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти та Програмою з англійської мови для університетів. Оскільки найуживанішим видом мовленнєвої діяльності фахівців філологічної галузі в умовах професійного та повсякденного іншомовного середовища є говоріння, то визначальне завдання викладачів і методистів у навчанні студентів-філологів іноземних мов вбачаємо у формуванні стратегічної компетентності в говорінні.

Враховуючи особливості філологічного фаху та результати аналізу науково-методичних джерел, перспективними вважаємо методики, що сприяють створенню максимально реалістичних навчальних умов, за яких студенти можуть відпрацьовувати свою стратегічну лінію поведінки, не будучи обмеженими штучними факторами. Реалізація таких методик можлива завдяки використанню мовленнєвих симуляцій.

Фундаментальні засади навчання іноземних мов студентів філологічних спеціальностей було закладено О. Бігич, О. Мацневою, І. Халимон, іншомовного говоріння – В. Літлвудом, Ю. Пассовим. Проблеми формування стратегічної компетентності вивчалися І. Задорожною, С. Ніколаєвою, С. Тарел. Питання стратегій мовленнєвого спілкування досліджували через призму напрямків (реалізація мовленнєвих стратегій у різних типах дискурсу – А. Габідулліна; стратегії як елемент комунікативної компетентності – Ф. Бацевич; стратегії у процесі навчання іноземних мов – Е. Кохен, Р. Оксфорд, стратегії у навчанні різних видів мовленнєвої діяльності – О. Тарнопольський). Дидактичні можливості використання мовленнєвих симуляцій у навчальному процесі проаналізовано Д. Гертелем, К. Джонсом, Б. Мілліс, Л. Морською. Можливості застосування комп'ютерних симуляцій з навчальною метою студіювали К. Алдріх, Д. Крукал.

Однак проблема формування іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічних спеціальностей у говорінні шляхом використання мовленнєвих симуляцій не стала предметом окремого дослідження. Поза увагою вчених-методистів залишається визначення специфіки іншомовних комунікативних стратегій у навчанні іноземних мов майбутніх фахівців-філологів, виявлення й

використання дидактичних можливостей мовленнєвих симуляцій у навчанні студентів філологічного профілю.

Соціальна та педагогічна необхідність створення методики формування у говорінні іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічних спеціальностей за допомогою мовленнєвих симуляцій та недостатній ступінь дослідженості цієї проблеми зумовили **актуальність** дисертаційної роботи на тему: **«Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Вибір напрямку дослідження безпосередньо пов'язаний із науково-дослідною темою кафедри англійської філології факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретико-методичні аспекти професійного становлення та мовної підготовки фахівця гуманітарного профілю» (державний реєстраційний номер 0110U000076). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 22 грудня 2009 року) та Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 23 лютого 2010 року).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці методики навчання студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій.

Досягнення поставленої мети передбачало вирішення таких **завдань дослідження**:

1) окреслити теоретико-методичні засади формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій та з'ясувати сутність понять «іншомовна комунікативна стратегія», «мовленнєва симуляція» в контексті іншомовної підготовки майбутніх філологів;

2) розробити лінгводидактичну модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх учителів англійської мови; дібрати зміст навчання;

3) розробити систему вправ і завдань для навчання майбутніх вчителів англійської мови стратегічної компетенції у говорінні із використанням мовленнєвих симуляцій;

4) експериментально перевірити ефективність запропонованої методики та укласти відповідні рекомендації щодо її реалізації.

Об'єкт дослідження – процес формування іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічних спеціальностей.

Предмет дослідження – методика формування іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічних спеціальностей з використанням мовленнєвих симуляцій.

У процесі вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* (критичний аналіз, систематизація та узагальнення

літературних джерел з методики навчання іноземних мов, педагогіки, психології, прикладної лінгвістики, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики для з'ясування сутності понять «іншомовна комунікативна стратегія» та «мовленнєва симуляція», виявлення особливостей формування іншомовних комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей; метод моделювання, за допомогою якого розроблено лінгводидактичну модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови); *емпіричні* (тестування студентів IV курсу для виявлення рівня сформованості стратегічної компетенції у говорінні; експериментальне навчання; аналіз експериментальних даних); *методи математичної статистики* для статистичної обробки та аналізу результатів методичного експерименту (коефіцієнт навченості, критерій Фішера).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше теоретично обґрунтовано методику формування у студентів філологічних спеціальностей англійських комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій, лінгводидактичну модель навчання; створено систему вправ і завдань; розроблено критерії оцінювання стратегічної компетенції у говорінні. Методика ґрунтується на когнітивно-комунікативному, соціокультурному та діяльнісно-орієнтованому підходах, на логічній структурі стратегічної компетенції фахівця філологічного профілю. До неї входить компонентна модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови, елементами предмета навчання якої є іншомовні комунікативні стратегії.

Подальшого розвитку набули визначення понять «іншомовна комунікативна стратегія», «мовленнєва симуляція» в контексті професійної підготовки майбутніх філологів з урахуванням специфіки говоріння як виду мовленнєвої діяльності.

Практичне значення дослідження: розроблено методику формування англійських комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей з використанням мовленнєвих симуляцій; систему вправ та завдань, до складу якої входить комплекс мовленнєвих симуляцій, спрямований на формування іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічного профілю на прикладі вивчення англійської мови; укладено навчальний посібник «Focus: Communicative Strategies»; сформульовано методичні рекомендації щодо формування іншомовних комунікативних стратегій студентів філологічних спеціальностей засобами мовленнєвих симуляцій.

Розроблену методику **впроваджено** у навчальний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 08.11.2012 р.), Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (протокол № 3 від 26.09.2012 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 27.09.2012 р.), Криворізького педагогічного інституту Державного вищого навчального закладу «Криворізький національний університет» (протокол № 1 від 31.08.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. У навчальному посібнику «Feasts of the English-Speaking Countries: Traditions and Customs», опублікованому у співавторстві, автору належить розробка завдань до тем «Holiday» і «Christmas». У статті «Стратегії формування методичної компетентності вчителя іноземних мов

використанням інформаційних технологій», опублікованій у співавторстві, автору належить обґрунтування специфіки компетентності вчителя іноземних мов.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні й практичні результати дослідження було оприлюднено на III Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Київ, 2009 р.), регіональному науково-практичному семінарі «Тести в системі моніторингу якості освіти» (Тернопіль, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Викладач і студент: умови особистісного і професійного зростання» (Черкаси, 2009 р.), V Всеукраїнській науковій конференції «Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації» (Тернопіль, 2009 р.), VI Всеукраїнській науковій конференції «Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації» (Тернопіль, 2010 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2010 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу» (Ніжин, 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Мови у відкритому суспільстві» (Чернігів, 2011 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування» (Дніпропетровськ, 2012 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 17-ти друкованих працях, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України та 7 публікацій у збірниках матеріалів наукових і науково-практичних конференцій та семінарів, 2 посібники для студентів вищих навчальних закладів України (один у співавторстві).

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 259 сторінок, з них основного тексту 160 сторінок. Список використаних джерел налічує 214 найменувань, з них 75 – іншомовні видання. Робота містить 9 таблиць, 4 рисунки, 8 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, методи дослідження, представлено дані щодо апробації його основних положень та впровадження результатів.

У першому розділі «**Теоретичні аспекти формування іншомовних комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей засобами мовленнєвих симуляцій**» проаналізовано зміст практичної мовної підготовки майбутнього фахівця філологічного профілю, зокрема навчання стратегічної компетенції в іншомовному говорінні, визначено загальнодидактичні та методичні характеристики мовленнєвих симуляцій та обґрунтовано потенціал їх використання для формування іншомовних комунікативних стратегій.

У ході дослідження встановлено, що провідною діяльністю майбутнього філолога є іншомовне говоріння. Аналіз особливостей усномовленнєвого спілкування фахівців-філологів, а також психолінгвістичних і дидактичних

характеристик іншомовного говоріння студентів-випускників філологічного профілю дав змогу визначити три основні сфери використання англійської мови фахівцями філологічного профілю: сфера загального вжитку мови, сфера професійного спрямування та сфера міжкультурного спрямування. Прослідковано, що досягнення просунутого рівня володіння мовленнєвою компетенцією у говорінні загалом й формування іншомовних комунікативних стратегій у говорінні зокрема визначаються підготовленістю/непідготовленістю усного мовлення; монологічною, діалогічною, полілогічною формами мовлення; сферою використання мови; сприйняттям чужого мовлення; метою навчання, вимогами навчальних програм.

На основі критичного аналізу літературних джерел визначено, що від ступеня сформованості стратегічної компетенції залежить адекватність використання елементів мовних та мовленнєвих компетенцій, лінгвосоціокультурної компетенції, комунікативна успішність співрозмовників та ефективність спілкування загалом. Результатом аналізу сутності стратегічної компетенції стала побудова її структурної моделі. Стратегічна компетенція як сполучна ланка між іншими ключовими компетенціями містить: на тактичному рівні – мовні знання та навички; на тактично-стратегічному – мовленнєві вміння; на власне стратегічному – *іншомовні комунікативні стратегії*, що розглядаються як сукупності поетапних мисленнєво-мовленнєвих дій, спрямованих на моделювання учасниками комунікації своєї мовленнєвої поведінки таким чином, щоб реалізувати комунікативні цілі у процесі іншомовного спілкування. Компоненти усіх рівнів стратегічної компетенції взаємопов'язані і представлені на рис.1.

Стратегічна компетенція		Компоненти стратегічної компетенції							
Структурні рівні стратегічної компетенції відповідно до комунікативної мети	власне стратегічний	Іншомовні комунікативні стратегії							
		основні					супутні		предметні (дискурсивні)
		інформативна	оцінно-діяльнісна	емоційно-діяльнісна	регулятивно-спонукальна	конвенційна	метакогнітивні	компенсаторні	
	тактично-стратегічний	мовленнєві вміння							
		у говорінні		у слуханні		у письмі		у читанні	
	тактичний	знання і навички							
		лексичні		граматичні		фонетичні			

Рис. 1. Структура іншомовної стратегічної компетенції студентів філологічних спеціальностей

Вивчення наукової літератури з проблеми класифікацій стратегій забезпечило можливість відбору іншомовних комунікативних стратегій на основі класифікації Т. Толмачової за ознакою комунікативних інтенцій: інформативні, оцінно-діяльнісні, емоційно-діяльнісні, регулятивно-спонукальні, конвенційні, а також супутні метакогнітивні, компенсаторні та загальнодидактичні стратегії.

Аналіз науково-методичних джерел дав змогу зробити висновок про значний дидактичний потенціал мовленнєвих симуляцій у формуванні іншомовних комунікативних стратегій. У ході дослідження з'ясовано сутність *мовленнєвих симуляцій*, які розуміємо як моделювання реального соціального середовища та процесів комунікації, що потенційно дають змогу формувати іншомовні комунікативні стратегії в умовах, максимально наближених до реальних життєвих і професійних ситуацій, спонукаючи учасників спілкування до стратегічно-продуманої мовленнєвої поведінки задля реалізації комунікативних цілей. У процесі пошуку шляхів вирішення певної проблеми учасники мовленнєвої симуляції здійснюють свій вибір, приймають рішення, мають змогу простежити причинно-наслідкові зв'язки своїх комунікативних дій. Мовленнєва симуляція не обмежує студентів у виборі мовних засобів, застосуванні лінгвістичних знань, попереднього комунікативного досвіду. При цьому ролі студентів у мовленнєвій симуляції функціональні, а не вигадані, а сценарії базуються тільки на реалістичних подіях, фактах. Особливу цінність становить симуляційний дебрифінг – завершальне обговорення ходу власне симуляції, яке найчастіше відбувається у формі дискусії і розкриває значні можливості для формування іншомовних комунікативних стратегій, здійснення стратегічної рефлексії.

Навчання засобами мовленнєвої симуляції для формування іншомовних комунікативних стратегій базується на інтеграції когнітивно-комунікативного, діяльнісно-орієнтованого та соціокультурного підходів. Прийнятий Радою Європи діяльнісно-орієнтований підхід до вивчення іноземних мов передбачає, що студенти застосовують свої компетенції для досягнення результату в стратегічній послідовності, а також до уваги беруться їхні пізнавальні, емоційні, вольові якості. Відповідно до цього підходу мовленнєвою симуляцією передбачено створення умов, в яких студенти, виступаючи в ролі соціальних агентів, можуть використовувати найбільш прийнятні для виконання завдання іншомовні комунікативні стратегії у різних контекстах та залежно від потреб.

У межах когнітивно-комунікативного підходу (Є. Вовк, Ю. Пассов, О. Путістіна, Н. Ушакова, С. Шатілов, Т. Юсупова) використання мовленнєвої симуляції для навчання стратегічної компетенції покликане забезпечувати реалізацію таких принципів у навчанні: принципу свідомості, принципу творчої активності, принципу урахування індивідуальних навчальних стратегій, принципу комунікативно-когнітивної автономії, принципу цілісного сприйняття тексту, принципу фонових знань, принципу функціональності, принципу професійної орієнтації, принципу інтегративної мовленнєвої діяльності.

На основі соціокультурного підходу (Г. Єлізарова, В. Сафонова, П. Сисоєв) було визначено такі принципи створення і застосування мовленнєвої симуляції у навчанні студентів стратегічної компетенції: принцип діалогу культур, принцип

мовленнєво-поведінкових стратегій, принцип «проживання», принцип стратегічної рефлексії.

У результаті наукового пошуку виділено низку обов'язкових елементів мовленнєвих симуляцій: виконання учасниками функціональних ролей; моделювання середовища в умовах якого виконуються реальні дії з урахуванням етики реального життя; брифінг, власне симуляція та дебрифінг; студенти-учасники; викладач-модератор; сценарій; навчальні матеріали; симуляційне комунікативне середовище; проблема/завдання; цілі; комунікативна взаємодія.

У другому розділі **«Методика формування англомовних комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей з використанням мовленнєвих симуляцій»** обґрунтовано і розроблено методику формування англомовних комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей з використанням мовленнєвих симуляцій, розроблено лінгводидактичну модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови, здійснено відбір навчального матеріалу, описано створену систему вправ і завдань.

Враховуючи цільові аспекти підготовки майбутніх філологів, розроблену структуру стратегічної компетенції, визначений дидактичний потенціал мовленнєвих симуляцій, а також проаналізовані психолінгвістичні особливості монологічного, діалогічного і полілогічного мовлення, розроблено модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови, структурними компонентами якої є: етапи навчання, цілі навчання, елементи предмета навчання, компоненти змісту навчання, методи навчання, контроль результатів навчання (див. рис. 2).

Відповідно до моделі визначено три поступальні етапи навчання – тактичний, тактично-стратегічний та стратегічно-симуляційний, під час проходження яких у студентів формуються компоненти стратегічної компетенції тактичного, тактично-стратегічного та власне стратегічного рівнів відповідно. Відбір компонентів змісту навчання відбувався з урахуванням принципів необхідності і достатності змісту навчання для реалізації практичної мети навчання; посильності і доступності засвоєння змісту навчання; професійної спрямованості; антропологічного принципу.

Відібрані для реалізації моделі методи враховують особливості іншомовних комунікативних стратегій та говоріння як виду мовленнєвої діяльності, створюючи конструктивну атмосферу інклюзії та сприятливі умови для інтеракції й кооперації, стимулюючи комунікативно-пізнавальну активність, розвиток критичного, творчого і стратегічного мислення.

На основі розробленої моделі було створено систему вправ і завдань, спрямованих на формування та розвиток у майбутніх вчителів англійської мови іншомовних комунікативних стратегій у говорінні. Навчальний матеріал для системи відібрано на основі принципів комунікативної цінності, професійної спрямованості, тематичної відповідності, мовної насиченості, стилістичної цінності, мотивувальної ситуативності, сучасності, автентичності. Він містить тексти та типові ситуації різних сфер спілкування майбутніх учителів англійської мови.

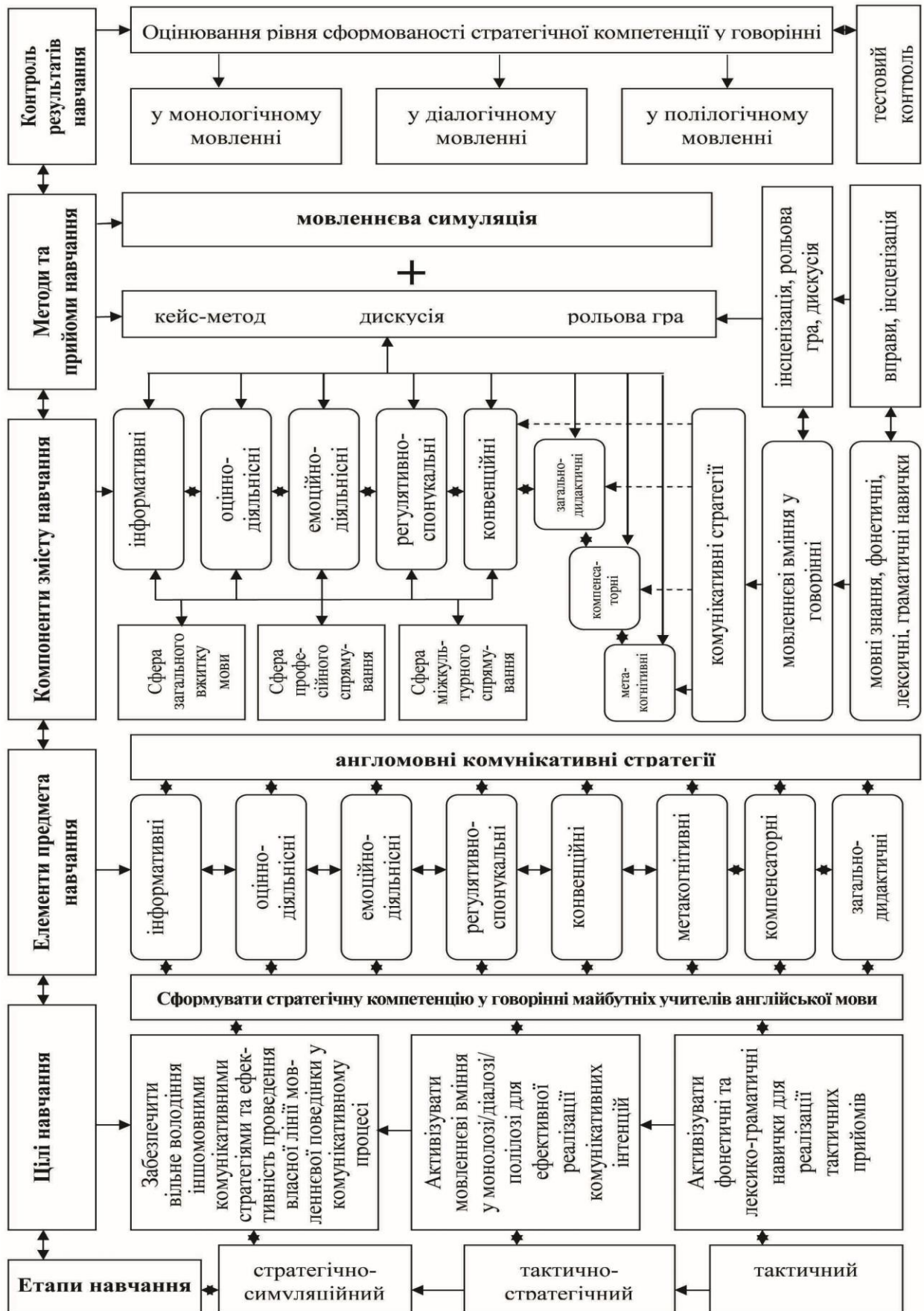

Рис 2. Лінгводидактична модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх учителів англійської мови

Система вправ і завдань для навчання майбутніх учителів англійської мови стратегічної компетенції у говорінні має ієрархічну структуру, характеризується цілісністю та взаємозалежністю груп вправ та завдань. Зміст вправ на кожному з її рівнів визначається відповідною сферою використання мови фахівцями філологічного профілю. Загальна система складається із 3 груп вправ і завдань відповідно до компонентів стратегічної компетенції, які містять по 5 підгруп. Кожна група вправ реалізовує модель навчання у визначеній сфері використання мови поетапно, цілісно і відносно самостійно.

Приклад групи вправ і завдань для навчання стратегічної компетенції у сфері професійного спрямування.

Підгрупа вправ і завдань для активізації лексико-граматичних та фонетичних навичок.

Етап навчання: тактичний.

Мета: активізувати граматичні навички для вираження передбачення, прогнозування, ймовірності, планування, сподівання, прийняття миттєвих рішень.

Інструкція: Using different grammatical structures (as in the examples in the table) discuss with a partner what would contribute to keeping Ukrainian teachers in the profession? What would be of paramount importance in the retention of teachers in English-speaking countries?

Для виконання цього завдання пропонується використовувати вербальну опору (див. рис. 3).

Conditional type 1	Prediction High probability	If + present simple	Future simple, imperative, can/may/must/ + bare infinitive
		<i>e.g. If we hire her for the post, ...</i>	<i>... she will easily undertake high-quality performance.</i>
Conditional type 2	Prediction (unlikely to happen) Little probability	If + past simple/past continuous	Would/could/might + preset bare infinitive
		<i>e.g. If I were a principal of the school, ...</i>	<i>... I would invest more in teacher preparation and development programs.</i>
Present Continuous	Plans Intentions Predictions (with evidence)	be going to +...-ing	
		<i>e.g. As a first-year teacher she is going to enroll in the induction program.</i>	
Future Simple	Predictions (based on opinions) Hopes On-the-spot decisions	will + bare infinitive	
		<i>e.g. I think she will drive an improvement in the field. e.g. I hope she will score higher a test of subject-matter knowledge, than the basic skills test. e.g. Our new teacher is facing some difficulties in curriculum development. I will assign a mentor teacher to her.</i>	

Рис. 3. Граматичні структури для висловлення передбачення, ймовірності, намірів, планів, надій, миттєвих рішень

Приклад групи вправ і завдань для навчання стратегічної компетенції у сфері загального вжитку мови.

Підгрупа вправ і завдань для активізації вмінь полілогічного мовлення.

Етап навчання: тактично-стратегічний.

Мета: активізувати вміння вести полілог-обговорення з використанням тактик прийняття рішення, тактик регулювання комунікативної взаємодії.

Інструкція. Join in groups of 4-5 students. Look at the images A, B, C and choose one of the places to attend together. While discussing use one of the functional exponents every time you speak.

Виконання завдання передбачає використання змішаної вербально-зображальної опори (див. рис. 4).

A.

**STUDENTS
WANTED
TO TRAVEL TO JAMAICA**

2 weeks in Jamaica on a Youth Cultural Exchange Program

All students under 25
can apply to participate
For more info: 916.478.2851

B.

ECO-TOURISM in KENYA
Experience nature photography, bird-watching, botanical studies, snorkeling and hiking
10 days - from \$1800 per person (dbl occ.)

Destinations:
LAKE VICTORIA
MOUNT KENIA
KORA NATIONAL PARK
Contact us: 1000-800-222-4646

C.

CRUISING AROUND THE GLOBE

<p>BERMUDA 7 night STARTING - \$ 489^{USD} <small>per person, double occupancy</small></p>	<p>CARIBBEAN 6 night STARTING - \$ 459^{USD} <small>per person, double occupancy</small></p>
<p>EMIRATES 7 night STARTING - \$ 599^{USD} <small>per person, double occupancy</small></p>	<p>EUROPE 11 night STARTING - \$ 1,149^{USD} <small>per person, double occupancy</small></p>

LET US HELP YOU PLAN THE PERFECT CRUISE
+1-305-341-0201

Рис. 4. Рекламні буклети

Для допомоги студентам пропонується вербальна опора (див. рис. 5).

Proposals	Considerations
<p>How about...</p> <p>Shall we ...</p> <p>Why don't we ...</p> <p>We could ...</p> <p>Let's ...</p>	<p>Sounds good.</p> <p>I don't mind.</p> <p>I'd rather not.</p> <p>I don't care.</p> <p>I don't think it's a good idea.</p> <p>It doesn't matter to me.</p> <p>I'm not in favour of ...-ing ...</p>

Рис. 5. Перелік фраз для висловлення пропозиції, спонукання, згоди, незгоди, підтримки, байдужості, схвалення, несхвалення

Мовленнєві симуляції використовуються на останньому і найскладнішому етапі оволодіння стратегічною компетенцією у певній сфері і спрямовані безпосередньо на формування іншомовних комунікативних стратегій.

Приклад мовленнєвої симуляції групи вправ і завдань для навчання стратегічної компетенції у сфері міжкультурного спрямування.

Етап навчання: стратегічно-симуляційний.

Мета: сформувати конвенційні стратегії регулювання комунікативної взаємодії, стратегії інформування та переконування, стратегії аргументованого вираження оцінки в ситуаціях, які вимагають офіційного стилю спілкування.

Етап брифінгу. На цьому етапі студенти ознайомлюються із загальною інформацією про дитячий фонд ООН. Розподіляються ролі учасників. Кожен учасник ознайомлюється зі сценарієм відповідно до своєї ролі.

Інструкція для усіх учасників:

Research the issue. Get informed about UNICEF. Distribute the roles. Get acquainted with the scenario.

Інструкція для представників благодійних організацій:

Your organisation is pursuing a social project for African children from poor families. The expenses will be high and you are looking for financial support and partnerships. You've decided to present your project to UNICEF to request financial aid and possible involvement of UNICEF representatives. Prepare a presentation. Present your project to the UNICEF committee.

Інструкція для представників Дитячого фонду ООН:

You are members of UNICEF which aims at improving and protecting children's lives around the globe. You are responsible for taking decisions about whose ideas and which projects to support. You consider the presentations from student organizations requesting your involvement and financial aid. Yet at the moment you have a possibility to help only one of them. Considering the presentations choose the organization you will provide with your support. Give a formal response to each of the applying organizations, argue your decision to support one project and provide polite refusals to the others.

Етап власне симуляції. Розвиток подій відповідно до сценарію та мовленнєвої поведінки учасників.

Етап дебрифінгу. Обговорення етапу власне симуляції. Здійснення стратегічної рефлексії під керівництвом викладача-модератора. Можливі запитання для стратегічної рефлексії під час дебрифінгу: How did the action unfold? What was the major interest of your role and why did you take a certain action? What communicative tactics and strategies did you use in your talk? Why? If you could change anything, what would that be? How did your counterparts (co-members of the organization/UNICEF co-members) influence your actions and reactions? How did you make your decisions?

Третій розділ **«Ефективність методики формування англomовних комунікативних стратегій у студентів філологічних спеціальностей з використанням мовленнєвих симуляцій»** присвячений експериментально-дослідній перевірці ефективності авторської методики навчання. У цьому розділі описано етапи проведення методичного експерименту та доведено ефективність

запропонованої методики, а також розроблено основні методичні рекомендації щодо її впровадження у навчальний процес.

Характер експерименту було визначено як основний, вертикальний, природний і відкритий. На основі теоретичних положень запропонованої методики навчання було сформульовано робочу гіпотезу експерименту: досягнення високого рівня сформованості у майбутніх вчителів англійської мови стратегічної компетенції у говорінні можливе за таких умов: 1) дотримання послідовності і взаємопов'язаності у реалізації компонентів моделі навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови; 2) використання мовленнєвих симуляцій на стратегічно-симуляційному етапі навчання. До неварійованих умов експерименту було віднесено: кількість студентів у групах; приблизно однаковий вихідний рівень сформованості стратегічної компетенції у говорінні студентів в експериментальних та контрольних групах; зміст завдань для студентів на передекспериментальному та післяекспериментальному зрізах; критерії оцінювання рівня сформованості стратегічної компетенції у говорінні; тривалість експерименту. Варійованою умовою експерименту є система вправ і завдань для навчання студентів іншомовних комунікативних стратегій у говорінні в експериментальних групах.

Експеримент проходив у I та II семестрах 2011-2012 навчального року. В експерименті взяли участь 68 студентів 4 курсу факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль), які склали три експериментальні групи (ЕГ) і три контрольні (КГ).

Провідна мета експерименту полягала у перевірці ефективності авторської методики на заняттях із дисципліни «Практичний курс англійської мови». Структура експерименту передбачала реалізацію трьох його етапів: передекспериментального зрізу, експериментального навчання та післяекспериментального зрізу.

На підставі визначення й обґрунтування у першому розділі логічної структури стратегічної компетенції дисертаційного дослідження та функцій іншомовних комунікативних стратегій було розроблено критерії оцінювання стратегічної компетенції у говорінні з відповідними показниками, а саме: **мисленнєвий** (показники: здатність правильно інтерпретувати висловлювання, здатність розуміти реакцію слухача/співрозмовника, здатність до швидкої комунікативної реакції, здатність до прийняття рішення, здатність до побудови образу результату дії, здатність до ймовірного прогнозування, здатність до смислового програмування, здатність до глибокого критичного аналізу та синтезу, здатність до оцінки та контролю дій, комунікативної ситуації в цілому), **мовленнєвий** (показники: вільне застосування широкого репертуару граматично-лексичних конструкцій, засобів міжфразового зв'язку та усномовленнєвих формул; адекватне артикуляційно-інтонаційне оформлення мовлення та паузація; дотримання конвенційних норм привітання та прощання, розпочинання та завершення розмови; відносна безперервність мовлення; завершеність висловлювання; зверненість до слухача/аудиторії; здатність до чіткого вираження/презентації позиції, ідеї тощо;

здатність до логічної, переконливої аргументації; адекватність мовного оформлення тону і стилю спілкування; здатність зв'язно презентувати/обговорювати інформацію на складні теми; здатність до оперативного усунення комунікативних труднощів, які спричинені специфікою певної форми мовлення; дотримання правил публічного мовлення – основ ораторського мистецтва у монологі; плавність і точність у передачі/перехопленні ініціативи спілкування, швидке та адекватне реагування на складні, незнайомі чи неочікувані лінії мовленнєвої поведінки співбесідників у діалозі/полілозі), **цільовий** (показники: реалізація особистих комунікативних інтенцій – тактичних комунікативних цілей; здатність до різноманітного комбінування тактик для максимально ефективної реалізації стратегії; реалізація особистої кінцевої мети у спілкуванні – стратегічної комунікативної цілі; реалізація спільної кінцевої мети комунікативного процесу; здатність до гнучкої зміни однієї стратегії іншою) та **навчально-компенсаторний** (показники: здатність до адекватного використання невербальних засобів/стратегій; здатність пояснити іншим способом; здатність перепитати, попросити про допомогу, використати мовну здогадку; здатність оперувати великим обсягом інформації для вербалізації іншомовних комунікативних стратегій, здатність до самоконтролю та самокорекції).

Нарахування балів (від 0 до 3) відбувалося за кожним із показників відповідного критерію. У такий спосіб студент отримував 32 оцінки, а максимально можлива сумарна кількість балів становила 96. Порівняння середніх показників експерименту (визначення коефіцієнту навченості В. Беспалька) наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Середні показники передекспериментального
та післяекспериментального зрівів**

Групи	Середні показники рівня сформованості стратегічної компетенції у говорінні		Приріст
	передекспериментального зрізу	післяекспериментального зрізу	
ЕГ	0,56	0,83	0,26
КГ	0,57	0,65	0,08

Аналіз результатів передекспериментального зрізу, який засвідчив низький рівень коефіцієнта навченості у студентів, підтвердив необхідність впровадження розробленої у дослідженні методики. Її апробація здійснювалася у ході експериментального навчання зі студентами експериментальних груп, а дані ефективності навчального процесу зіставлялися із результатами навчальних досягнень студентів контрольних груп, де авторська методика не використовувалася. Експериментальне навчання студентів експериментальних груп передбачало поєднання навчальних матеріалів, розроблених автором, та матеріалів підручника «Upstream Proficiency». Студенти контрольних груп навчалися за матеріалами підручника «Upstream Proficiency». Для підтвердження валідності та надійності результатів експериментального навчання було використано метод

оцінки даних за допомогою критерію кутового перетворення Фішера, згідно з яким частка студентів, що досягла коефіцієнта навченості під час післяекспериментального зрізу, була більшою від частки студентів, що не досягли відповідного рівня навченості. Це свідчить про вірогідність результатів експерименту та ефективність запропонованої методики.

Для впровадження запропонованої методики укладено методичні рекомендації для навчання студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій у говорінні за допомогою мовленнєвих симуляцій.

ВИСНОВКИ

Підсумки теоретичних і практичних результатів дослідження дали змогу зробити такі висновки:

1. У результаті аналізу теоретичних засад формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій визначено компонентний склад іншомовної стратегічної компетенції, її місце у структурі іншомовної комунікативної компетентності студентів; поняття іншомовної комунікативної стратегії, а також основні функції цих стратегій; вимоги до рівня володіння випускниками четвертого курсу стратегічною компетенцією у говорінні, особливості іншомовного говоріння майбутніх фахівців філологічної галузі; сутність мовленнєвої симуляції та її дидактичний потенціал у навчанні іноземних мов студентів-філологів.

Стратегічна компетенція є складником іншомовної комунікативної компетенції і своєрідною з'єднувальною ланкою між іншими ключовими компетенціями (мовними, мовленнєвими, лінгвосоціокультурною). Високий рівень сформованості стратегічної компетенції забезпечує комунікативну успішність співрозмовника та максимальну ефективність спілкування. До складу іншомовної стратегічної компетенції входять: фонетичні та лексико-граматичні знання і навички тактичного рівня; мовленнєві вміння тактично-стратегічного рівня, іншомовні комунікативні стратегії власне стратегічного рівня.

Визначено, що в іншомовному спілкуванні говоріння – найхарактерніший вид мовленнєвої діяльності фахівця філологічної галузі. Тому важливим завданням іншомовної підготовки студентів філологічних спеціальностей є формування стратегічної компетенції у говорінні. На основі аналізу специфіки іншомовного говоріння та з урахуванням зумовлених специфічними ознаками професійної діяльності особливостей процесу англомовного спілкування майбутніх фахівців-філологів виокремлено такі три основні сфери використання англійської мови фахівцями філологічного профілю: загального вжитку мови; професійного спрямування; міжкультурного спрямування.

Визначено мовленнєву симуляцію та дидактичний потенціал її використання на основі діяльнісно-орієнтованого, когнітивно-комунікативного й соціокультурного підходів.

2. Розроблено лінгводидактичну модель навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх учителів англійської мови, якою передбачено проведення цілеспрямованої поетапної навчальної і методичної роботи, спрямованої на реалізацію основної мети навчання: сформувати стратегічну компетенцію у

говорінні у майбутніх учителів англійської мови. Мета тактичного етапу навчання – активізація фонетичних та лексико-граматичних навичок для реалізації тактичних прийомів; тактично-стратегічного – мовленнєвих умінь у монологічному, діалогічному та полілогічному мовленні для ефективно реалізації тактично-стратегічних цілей; стратегічно-симуляційного етапу – оволодіння студентами іншомовними комунікативними стратегіями на високому рівні та досягнення ефективності у побудові ними власної лінії мовленнєвої поведінки від початку до завершення спілкування.

Компонентами змісту навчання визначено складові іншомовної стратегічної компетенції у говорінні. Компоненти тактичного рівня стратегічної компетенції становлять основу для оволодіння компонентами тактично-стратегічного рівня. Відібрані мовленнєві уміння говоріння для навчання студентів такі: діалогічні (реплікування, діалогічна єдність, володіння мікродіалогом, вміння вести діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін думками/враженнями, діалог-обговорення/дискусію, змішаний тип діалогу); полілогічні (вміння вести полілог-обговорення, полілог-дискусію), монологічні (засоби міжфразової єдності та понадфразової єдності; володіння мікромонологом; вміння вести монолог-опис, монолог-розповідь, монолог-повідомлення, монолог-роздум, монолог-переконання, змішаний тип монологу). Ці складники тактично-стратегічного рівня в свою чергу створюють можливості для формування визначених типів стратегій власне стратегічного рівня: інформативних, регулятивно-спонукальних, оцінно-діяльнісних, емоційно-діяльнісних та конвенційних, у ситуаціях, які тематично відповідають усім визначеним сферам використання англійської мови. У реалізації моделі перевага надається мовленнєвим симуляціям, а також виконанню вправ, інсценізації, рольовим іграм, дискусіям, використанню кейсів.

3. Система вправ і завдань для навчання майбутніх вчителів англійської мови стратегічної компетенції у говорінні має ієрархічну структуру. Зміст завдань на кожному з рівнів визначається відповідною сферою використання англійської мови фахівцями філологічного профілю. Загальна система складається із трьох груп, які містять по п'ять підгруп вправ і завдань, в тому числі комплекс мовленнєвих симуляцій.

4. Упровадження методики навчання стратегічної компетенції у говорінні для майбутніх учителів англійської мови з використанням мовленнєвих симуляцій виявило значні позитивні зміни в студентів експериментальних груп. За результатами післяекспериментального зрізу частка студентів, які досягнули коефіцієнта навченості 0,7 в експериментальних групах виявилася більшою, ніж у контрольних. Проведений кількісний аналіз даних за критерієм кутового перетворення Фішера підтвердив ефективність застосування запропонованої методики для підвищення рівня сформованості у студентів стратегічної компетенції у говорінні. Результати експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики навчання.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування та розвитку стратегічної компетенції студентів філологічних спеціальностей. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у більш системному вивченні передумов

оволодіння стратегічною компетенцією на основі мовленнєвих симуляцій в інших видах мовленнєвої діяльності. Науковий та практичний інтерес становить також проведення досліджень з питань використання потенціалу комп'ютерних симуляцій для оптимізації та інтенсифікації навчального процесу.

Основні положення та результати дослідження висвітлено в таких публікаціях:

1. Терещук Д. Г. Особливості використання комп'ютерних симуляцій у навчанні англійської мови студентів вищих навчальних закладів / Д. Г. Терещук // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – №147. – С. 118-121.
2. Морська Л. І. Стратегії формування методичної компетентності вчителя іноземних мов використанням інформаційних технологій / Л. І. Морська, Д. Г. Терещук // Молодь і ринок. – Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – №9. – С. 12-16.
3. Терещук Д. Г. Моделювання мовленнєвих симуляцій для формування вмій іншомовного професійно орієнтованого спілкування / Д. Г. Терещук // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – №163. – С. 131-136.
4. Терещук Д. Г. Моделювання комунікативної поведінки як засіб розвитку іншомовних мовленнєвих стратегій студентів філологічних спеціальностей / Д. Г. Терещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2010. – № 3. – С. 93-97.
5. Терещук Д. Г. Проблема іншомовних мовленнєвих стратегій та їх класифікацій у методиці навчання іноземних мов / Д. Г. Терещук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 92 / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2011. – С. 295-299.
6. Терещук Д. Г. Особливості розвитку іншомовних комунікативних стратегій у говорінні / Д. Г. Терещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2012. – № 3. – С. 74-78.
7. Tereshchuk D. G. Developing Criteria for Evaluation of Students' Strategic Competence in Speaking English / D. G. Tereshchuk // Scientific Proceedings of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Section: Pedagogy. – 2012. – No.5. – P. 69-73.
8. Терещук Д. Г. Лінгводидактична модель симуляційного навчання стратегічної компетенції у говорінні майбутніх вчителів англійської мови / Д. Г. Терещук // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – 36. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 38. – Ч.1. – С. 141-147.
9. Терещук Д. Г. Проектування ідеї колективного навчання в освітній процес вищих навчальних закладів України / Д. Г. Терещук // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 186-187.
10. Терещук Д. Г. Глобалізаційні процеси та їх вплив на методику викладання іноземних мов у ВНЗ України / Д. Г. Терещук // Тести в системі моніторингу якості

- освіти / Матеріали регіонального науково-практичного семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2009. – С. 142-145.
11. Терещук Д. Г. Переваги комп'ютерних симуляцій у вивченні англійської мови / Д. Г. Терещук // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: Матеріали V Всеукраїнської наукової конференції. – Ч. I : педагогіка, психологія, мовознавство. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2009. – С. 75-76.
 12. Терещук Д. Г. Структура комунікативних симуляцій для студентів мовних спеціальностей / Д. Г. Терещук // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції. – Ч. I : педагогіка, психологія, суспільствознавство, мовознавство. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2010. – С. 11-12.
 13. Терещук Д. Г. Перспективи використання комунікативних симуляцій у навчанні іноземних мов студентів / Д. Г. Терещук // Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції – Л.: ЛДУ БЖД, 2010 р. : тези доповіді. – С. 168.
 14. Терещук Д. Г. Реалізація іншомовних мовленнєвих стратегій у говорінні студентів мовних спеціальностей на просунутому етапі / Д. Г. Терещук // Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу : Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, 2011 р. : тези доповіді. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. – С. 62-63.
 15. Терещук Д. Г. Організація мовленнєвих симуляційних ігор у процесі розвитку стратегічної компетенції майбутніх вчителів іноземних мов / Д. Г. Терещук // Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 6-7 квітня 2012 р. : тези доповідей. – Т. 2 – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – С. 70-72.
 16. Tereshchuk D. H. Focus: Communicative Strategies : Навчальний посібник / D. H. Tereshchuk. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2013. – 120 с.
 17. Микитенко Н. О. Feasts of the English-Speaking Countries: Traditions and Customs (An Intermediate Reader). Навчальний посібник / Н. О. Микитенко, Д. Г. Терещук. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 100 с.

АНОТАЦІЯ

Терещук Д. Г. Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2013.

Дисертацію присвячено проблемі формування стратегічної компетенції у майбутніх фахівців філологічного профілю засобами мовленнєвих симуляцій.

У рамках дослідження виведено логічну структуру іншомовної стратегічної компетенції у студентів філологічних спеціальностей, встановлено номенклатуру

необхідних для формування комунікативних стратегій, визначено дидактичний потенціал мовленнєвих симуляцій в іншомовному навчанні студентів вищих навчальних закладів.

Завдяки теоретичним напрацюванням розроблено методику формування у студентів філологічних спеціальностей англomовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій (на прикладі майбутніх учителів англійської мови), яка містить відбір навчального матеріалу, лінгводидактичну модель навчання, систему вправ і завдань.

Ефективність методики формування у студентів філологічних спеціальностей англomовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій перевірено в ході експериментального навчання. Сформульовано методичні рекомендації щодо формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій за авторською методикою.

Ключові слова: стратегічна компетенція, іншомовна комунікативна стратегія, стратегічна компетенція у говорінні, студенти філологічних спеціальностей, методика формування у студентів філологічних спеціальностей англomовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій, мовленнєва симуляція.

АННОТАЦИЯ

Терещук Д. Г. Формирования у студентов филологических специальностей стратегической компетенции с использованием речевых симуляций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения: германские языки. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2013.

Диссертация посвящена проблеме формирования стратегической компетенции у будущих специалистов филологического профиля средствами речевых симуляций.

В рамках исследования выведена логическая структура иноязычной стратегической компетенции у студентов филологических специальностей, составлена номенклатура необходимых для формирования иноязычных коммуникативных стратегий. Стратегическая компетенция включает на тактическом уровне – языковые знания и речевые навыки, на тактично-стратегическом – речевые умения в разных видах речевой деятельности, на собственно стратегическом уровне – основные и сопутствующие иноязычные коммуникативные стратегии, а также предметные стратегии.

Разработаны критерии оценивания стратегической компетенции в иноязычном говорении и соответствующие им показатели, в числе которых мыслительный, речевой, целевой и учебно-компенсаторный.

Определено, что для достижения желаемого уровня формирования стратегической компетенции в говорении необходимо учитывать такие факторы как особенности монологической, диалогической и полилогической речи, типичные сферы использования языка специалистами филологического профиля – общего употребления, профессионального направления и межкультурного направления, а также дидактические характеристики речевых симуляций.

В результате теоретических разработок определены значимые свойства речевых симуляций для использования в обучении студентов филологических специальностей:

функциональные роли участников симуляции; моделирование среды с учётом этики реальной жизни; соблюдение речевого этикета; наличие неотъемлемых компонентов брифинга, собственно симуляции и дебрифинга (трёх этапов), студентов-участников, преподавателя-модератора, сценария, постановки проблемы, симуляционной среды, коммуникативного взаимодействия. Установлено, что использование речевых симуляций как в иноязычном обучении в общей сложности, так и в формировании коммуникативных стратегий в частности, обеспечивает повышенную мотивацию и ощущение безопасности у студентов, практическое применение стратегий в различных реалистических ситуациях, а также побуждает к творчеству.

Разработана методика формирования у студентов филологических специальностей англоязычных коммуникативных стратегий с использованием речевых симуляций, которая основывается на когнитивно-коммуникативном, социокультурном и деятельностно-ориентированном подходах; на логической структуре иноязычной стратегической компетенции студентов филологических специальностей; на анализе лингвистических особенностей говорения студентов-филологов; на дидактических возможностях речевой симуляции в обучении студентов.

Определены критерии отбора учебного материала: критерии коммуникативной ценности, профессиональной направленности, тематического соответствия, языковой насыщенности, стилистической ценности, мотивирующей ситуативности, современности, аутентичности. Результатом отбора учебного материала стали аутентичные тексты, в частности современных средств массовой информации.

Разработана система упражнений и заданий, состоящая из трёх групп. В систему входят группы упражнений для: обучения стратегической компетенции в сфере общего употребления языка; обучения стратегической компетенции в сфере профессионального направления; обучения стратегической компетенции в сфере межкультурного направления. Каждая из этих групп упражнений и заданий реализует три этапа обучения: тактический, тактически-стратегический и стратегически-симуляционный, которым соответствуют компоненты тактического, тактически-стратегического и собственно стратегического уровней стратегической компетенции.

Экспериментально подтверждена эффективность авторской методики. Для внедрения методики в учебный процесс вузов предложены методические рекомендации.

Ключевые слова: стратегическая компетенция, иноязычная коммуникативная стратегия, стратегическая компетенция в говорении, студенты филологических специальностей, методика формирования у студентов филологических специальностей англоязычных коммуникативных стратегий с использованием речевых симуляций, речевая симуляция.

RESUME

Tereshchuk D. H. Forming Foreign Language Communicative Strategies of Students Acquiring Philology-Related Majors Using Speech Simulations. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02 – Teaching Theory and Methodology: Germanic Languages. –Drahomanov National Pedagogical University of Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2013.

The thesis is dedicated to the formation of future philology specialists' strategic competence by means of speech simulations.

Within the research framework the following was accomplished: logical structure development of foreign language strategic competence of students acquiring philology-related majors; a range of necessary communicative strategies was established, educational potential of speech simulations in the foreign language tertiary level students' education was defined.

Due to the outcomes of conducted theoretical study a new methodology of forming foreign language communicative strategies of students acquiring Philology-related majors using speech simulations was elaborated and included choosing educational material, linguistic-didactic model of education, a system of exercises and tasks.

The effectiveness of methodology of forming foreign language communicative strategies of students acquiring Philology-related majors was verified and confirmed in the experimental teaching. Based on theoretical study and outcomes resulting from the development and experimental validation of the new methodology, didactic recommendations for forming students' foreign language communicative strategies by means of author's methodology were developed.

Key words: strategic competence, foreign language communicative strategy, strategic competence in speaking, students of Philology-related majors, methodology of forming English communicative strategies of students majoring in Philology-related disciplines with the use of simulations, speech simulation.